

O odnosu med terapijo, pedagogiko in socialnim delom – ravnanje s časom kot profesionalna naloga

On the relationship between therapy, pedagogy and social work – time management as a professional task

Burkhard Müller

Povzetek

Burkhard Müller, univ. prof. v pokoju, Am Sandwerder 14, 14109 Berlin, Nemčija

Praktiki na področju socialnega dela¹ pogosto navajajo, da delajo z uporabniki in da so prisiljeni tudi hitro ukrepati, ne da bi dovolj vedeli in ne da bi natančno razumeli posameznikove probleme. Tudi kadar ocenjujejo, da razumejo, kaj klientu/klientom manjka in kaj potrebujejo, v praksi velikokrat nimajo dovolj časa za delo z njim/njimi. Prispevek govori o psihoanalitičnih konceptih, ki pomenijo stičišče terapevtskega, pedagoškega in socialnega dela. Gre

¹ Ob rabi termina socialno delo v besedilu velja povedati, da avtor s tem izrazom opredeljuje celotno področje socialnih dejavnosti. Iz njegovih besedil in predavanj (tudi predavanj na Pedagoški fakulteti v Ljubljani) vemo, da dr. Mueller razume socialnopedagoško teorijo kot temeljno in skupno teorijo za področje psihosocialnega področja. Hkrati velja povedati, da se je v Nemčiji v zadnjih letih uveljavila raba izraza socialno delo kot termina, ki označuje celotno področje psihosocialnega dela s posamezniki in skupinami (op. Alenka Kobolt).

za psihoanalitične koncepte, ki argumentirajo, da nevédenja oziroma nepoznavanje tistega, kar je dobro za klienta/kliente, ter pomanjkanja časa za pomoč in ukrepanje ne smemo vselej obravnavati le kot pomanjkljivost, ki ovira profesionalno delo. Shajanje z obojim, tako s pomanjkanjem časa kot z nejasnostjo, je po avtorjevem mnenju izraz strokovne kompetentnosti, in ne ovira. Koncepti, ki zagovarjajo to misel, niso novi, ampak so del pozabljene zgodovine terapevtskega in socialnega dela.

Ključne besede: psihoanaliza, terapija, socialno delo, socialna pedagogika, pedagogika, ravnanje s časom.

Abstract

Those working in the area of social work often realise they have to work with users and make decisions when they don't have enough knowledge or understanding of the person's specific problems. And even when professional workers think they know what the client needs they often do not have enough time for the appropriate intense and frequent work needed with the person. This article discusses those psychoanalytic concepts which represent points of intersections between therapy, pedagogy and social work. Those concepts argue that 'not-knowing' or 'ignorance' about what might be good for the client and lack of time to provide assistance and treatment should not be seen as deficiencies hindering professional work. Managing both is at the core of professional competence and cannot be seen as a hindrance. The concepts behind these thoughts are not new, they are part of the forgotten history of therapeutic and social work.

Key words: psychoanalysis, therapy, social work, social pedagogy, pedagogy, time management.

Profesionalno ravnanje z nezavednim²

Michael Wimmer osrednjo nalogo pedagoškega delovanja formulira kot preseganje anomičnih temeljnih struktur z vzgojo. To pomeni, da poskušamo kot vzgojitelji »z vzgojo uresničevati nek cilj, namero, česar v resnici ne moremo doseči, kajti tisto, k čemur v vzgoji stremimo ali kar želimo doseči, lahko naredijo in ustvarijo le drugi, namreč tisti, ki jih vzgajamo.« (Wimmer, 1996: 425.) Pri tem gre za načelno sposobnost nevédenja³ kot temeljni paradoksní izziv strokovnjaku/pedagogu/socialnemu pedagogu/socialnemu delavcu, ki naj bi omogočil spremembo ali prispeval k ustvarjanju novega, pri čemer sam ne more »natančno in pozitivno« (prav tam) določiti⁴ sredstva za to spremembo in/ali ustvarjanje. Opozoril bi rad na pozabljeno tradicijo dvajsetih in tridesetih let, ki vidi ključ za rešitev tega paradoksa tako v dopuščanju razpolaganja s časom kot v hkratnem omejevanju časa.⁵

² Ta prispevek je prevod dela, ki je nastalo kot avtorjeva dopolnitev članka: Müller. B. K. (1999). Zeit gebrauchen und Zeitbegrenzung als Aufgabe therapeutischer und sozialpädagogischer Professionalität. V J. Bilstein, G. Miller-Kipp, Ch. Wulf (uredniki), *Transformationen der Zeit. Erziehungswissenschaftliche Studien zur Chronotopologie*. Weinheim: Deutscher Studien Verlag, s.375 – 389.

³ Wimmer utemeljuje, da se »pravo pedagoško« izmika védnosti, ker obstaja ravno v tem, da mora pedagog abstraktno védnost »prevesti v konkretno življenjske, vsakdanje situacije, a za to nima na razpolago nobenih splošnih pravil.« (1996: 425.) Zaradi tega 'pedagoško' že v principu ne more biti izraženo »pozitivno in eksplicitno. Jedro pedagoške obravnave in profesionalnosti je predvsem nemoč/nezmožnost védenja. Zato je pedagoška strokovna naloga izpostaviti odnos med splošno védnostjo in situacijo posameznega 'primerá', med edinstvenostjo posameznega, ki predstavlja upor splošni védnosti« (prav tam).

⁴ Na tem mestu se avtor odpoveduje pedagoški razpravi o profesionalnosti (Luhmann, Schorr 1986; Olk, 1986; Oevermann, 1996; Schuetze, 1992, 1997; Gildemeister, Robert, 1997), ki dandanes obravnava podobne probleme.

⁵ V tem prispevku govorim o času z vidika teoretične obravnave, in ne z zgodovinsko- antropološkega ali izobraževalno-teoretičnega vidika. Gre za uporabo časa v pedagoških oziroma terapevtskih situacijah (ki jih avtor za zdaj poenostavljeno enači), pri čemer poudarja razliko med poklicno uporabo časa (uporabo časa strokovnjaka) in uporabo časa klienta. Z vidika teoretične obravnave se sklicujem na Lürsa (1995), ki vidi tri perspektive časa, ki so med seboj v 'napetostnem' odnosu.

– Napetost med časom **tukaj in zdaj**, ki se perspektivno navezuje na zunanji **tam in takrat**.

– Napetost med **subjektivnim in objektivnim** časom, kjer kot objektivni ni

Osrednji izkustvi te tradicije sta terapija in socialnopedagoška študija primera (case work), in ne pedagogika v ožjem pomenu besede. V tem kontekstu se je pomembno spomniti del in misli Otta Ranka, ki je bil dvajset let najtesnejši sodelavec Sigmunda Freuda, dokler niso njega in njegove najpomembnejše učenke Jessie Taft iz (še vedno) vprašljivih razlogov (primerjaj Lieberman, 1997; Kramer, 1996) izključili iz psihoanalitičnih krogov. Korenine dela Jessie Taft segajo vse do čikaškega pragmatizma in interakcionizma Johna Deweya ter Georga Herberta Meada.⁶

Most med pedagogiko in psihoanalizo utemeljujem po Wimmersu (prav tam) kot pri Freudu (1937: 388) zapisan stavek, da »/.../ obe profesiji sodita med nemogoča poklica«. Predmet njune poklicne obravnave je nekaj, česar se v osnovi ne da védeti. Če je to v pedagogiki *ne vedeti, s kakšnimi sredstvi doseči cilje*, so to pri psihoanalizi nezavedne želje konkretnega klienta. Razlika med obema poklicema je predvsem v tem, da je psihoanaliza *nemoč vedeti* postavila za svoje jedro. Iz njega je celo ustvarila celotno temeljno poklicno tehniko in s tem našla rešitev za vse, kar utemeljuje kot paradoks. Osnovno pravilo psihoanalize je enakovredno lebdeča pozornost, ki jo terapevt namenja vsemu, kar se v komunikaciji s klientom dogaja. To osnovno pravilo omogoča nadzirati tako transferne kot kontratransferne pojave, ki jih hkrati razume kot izvor spoznanja. Osnovna pravila psihoanalize lahko razumemo kot način ravnanja z jedrom – nesposobnostjo vedeti, nezmožnostjo védenja.

Freud je poskušal ta paradoks vedno znova omiliti na ta način, da nezmožnosti védenja ni določil kot posebnost posameznika/klienta, ampak kot nagon, kar pomeni, da Freud ni, tako kot Rank, videl dinamike nezavednega kot problematike jaza, temveč jo je razumel kot jazu tujo moč/nagon, ki jo/ga je treba krotiti. Krotitev (Freud, 1937: 365) nagona pa je koncipiral kot tehniko zdravniške obravnave.⁷

mišljen fizikalni čas, ampak – kot je to formuliral de Haan – gre za čas drugega ali tudi za življenjski čas z vsakokratnimi omejenimi možnostmi.

– Napetost med **odprtostjo možnosti porabe časa in med tesnostjo časovnih izvirov.**

⁶ Pri njem je leta 1913 napisala tudi doktorsko disertacijo (Taft, 1915).

⁷ Freud opisuje analitično situacijo, do katere pride pri zdravniški obravnavi kot 'pakt' med analitikom in egom objektne osebe (pacienta). Ta oseba mora imeti relativno 'normalen' ego, da si lahko »podredi neobvladani del ida« (primerjaj

Otto Rank pa je poskušal ta paradoks okrepiti. Psihoanalitsko tehniko je v svoji knjigi Tehnika psihoanalize (1926, 1929, 1931), ki je bila objavljena po njegovem sporu s Freudom, predstavil kot »bistveno zaslug« psihoanalize (1929: 1). Pokazal je, da klienti niso »bolni v medicinskem smislu«, zaradi česar ne more obstajati »radikalno zdravljenje njihovega trpljenja niti učinkovito sredstvo za lajšanje tega trpljenja. Posledično ne obstaja tudi takšna »tehnika«, ki bi jo lahko natančno opredelili in jo utemeljili kot splošno uporabno in univerzalno delujoče psihoterapevtsko zdravilno sredstvo«. Menil je, da je

»edino zdravilno sredstvo«, ki ga psihoanaliza lahko nauči uporabljati, človek sam – namreč psihoterapevt. Pri tem imata prav psihologija terapevta in njegov psihični stroj odločilen vpliv na obravnavo klienta in na rezultate te obravnave. (Prav tam.)

Posledica tega Rankovega uvida ni bila opustitev 'tehnik', ampak nastanek njegove 'aktivne tehnike', ki jo je prvotno razvijal skupaj s Ferenczijem. Freud je tej tehniki napačno pripisoval ameriško, na učinkovitost osredotočeno mišljenje, ki poskuša vsak paradoks 'nemogoče tehnike' izpodriniti z neposrednim poseganjem po primarnih vzrokih duševnih motenj.⁸

V resnici je bil Rank prvi psihoanalitik, ki je prepoznal velik pomen in vrednost⁹ ter učinkovitost ideje egopsihološko oziroma objektno-teoretsko osnovane in transakcijske analitične terapije v nasprotju z etiološko naravnano analitično terapijo. Pri tem je prišel

Freud 1937: 375). Če razmišljamo o nagonu posameznikovega nezavednega kot o kvazimehanični energiji, potem lahko koncipiramo njegovo krotitev po principu 'mehanskega modela' (npr. analogno s krotitvijo moči vode) (primerjaj Koerner, Koerner - Ludwig, 1997: 16). Ravno zaradi tega je psihoanalitična tehnika do nedavnega veljala za tisto področje psihoanalize, ki mu zunaj zdravniške uporabe (npr. na pedagoškem področju) niso priznavali nobenega pomena – zaradi neuporabnosti procesnega pravila. Danes prevladujoča diskusija med psihoanalizo in pedagogiko izhaja iz transakcijskega razumevanja analitične tehnike. V tem vidi (Koerner, 1996) največji potencial za vzpodbujanje psihoanalize na vsem delovnem polju 'onkraj kavča' (primerjaj Koerner, Koerner - Ludwig, 1997; Krebs, Mueller, 1998; Mueller, 1998).

⁸ Freud je v pomembni študiji o trajanju analitičnega procesa z naslovom Končna in neskončna analiza predpostavil, da se poskuša Rank ukvarjati z analizo po principu gasilcev. Ti poskušajo izbruh požara pogasiti tako, da umaknejo prevrnjeno petrolejko, ki je prvotno povzročila požar (1937: 57). Resnično grotesken nesporazum! (Primerjaj s Freudovim sporom z Rankom – tudi Freud, 1926.)

do pomembnih zaključkov in spoznanj. Ključnega pomena za Ranka je bilo omejeno ravnanje s časovnimi dejavniki.¹⁰

V nadaljevanju sledi kratek prelet Rankovega razumevanja uporabe časa v terapevtskem procesu, pri čemer izhajam iz poglavja Rankovega dela Tehnike.¹¹ Govorim o Jessie Taft, predvsem o njenem temeljnem prispevku z naslovom Element časa v terapiji (1932), v katerem avtorica posploši Rankov prispevek v teorijo profesionalne pomoči. Jedro njene teorije kot nadgradnje Rankovega dela je tisto, kar je skupno **terapiji** in **socialnopedagoškemu delu** s posameznikom. Hkrati ravno to jedro omogoča zaznati razliko med obema poklicema.

Ločitev in konec kot dejavnika terapije

Rank v svoji že imenovani knjigi Tehnike zagovarja tehniko določitve termina in ji pripisuje veliko večji pomen kot le specifično pravilo obravnave. Prvotno sta s Ferenczijem (1924) menila drugače.¹² Rank je to tehniko razumel kot ključ do odgovora na vprašanje, pod kakšnimi pogoji je klientu sploh omogočeno, da terapevtsko ponudbo konstruktivno uporabi zase. Po Rankovem mnenju je to mogoče takrat, ko se klient znajde v takšnem položaju, da lahko konstruktivno reagira na ločitveno travmo (ločitev od terapevta, konec terapije/obrnave, opomba

⁹ Ta uvid je danes v psihoanalizi v splošni rabi, vendar ne zaradi vračanja k Ranku, temveč zaradi zmagoslavnega pohoda teorije objektivnih odnosov v psihoanalizi, ki se povezuje z imeni, kot so: M. Klein, D. W. Winnicott, D. Fairbairn, H. Kohut in drugi. To da je temeljne tej danes široko priznani teoriji postavil Otto Rank, se le počasi uveljavlja (Kramer, 1995; Menaker, 1996; Mueller, 1998).

¹⁰ Freud je to priznaval le v ekstremnih izjemah, medtem ko je bil mnenja, da se lahko analitični proces konča le naravno oz. po naravni poti, z reševanjem, urejevanjem materiala oziroma mora biti konec prepuščen pragmatičnemu premisleku.

¹¹ Osredotočam se na naslov v tretjem poglavju Rankove Tehnike psihoanalize (1931), v katerem Rank razgrinja povezanost med terapevtskimi dejavniki in ravnanjem z omejenim časom v analitičnem procesu.

¹² »Določitev termina je bila prvotno terapevtski ukrep za skrajšanje trajanja obravnave pri hkratni osredotočenosti na konstruktivne tendence pri posamezniku.« (Rank, 1931: 110.) Kot takšen ukrep je Rank imenoval tudi pravilo o »podaljšani zadnji uri« (prav tam: 119).

prevajalk). To pomeni, »da ločitve ne občuti kot izgube, temveč kot obogatitev ega, pri čemer je skozi terapijo dosegel višjo stopnjo ego-razvoja: sposoben je odreagirati le s čustveno sfero in ne s totalnim jazom« (Rank, 1931: 111). Zaradi tega lahko njegovo terapijo »v najširšem smislu definiramo kot proces, v katerem se posameznik uči sprejemati omejitve, ki jih doseže z raznolikimi izkušnjami v realnosti.«¹³

V ozadju te formulacije je Rankova teorija zgodnjih objektivnih odnosov, ki razume človeški razvoj od rojstva dalje kot verigo obvladovanj ločitvenih travm. Njihovo reševanje ima konstruktiven pomen, saj okrepi ego, če pa ostanejo nerazrešene, se to odraža v poznejših duševnih travmah.¹⁴ Rankov model ima veliko podobnosti z desetletja pozneje razvitim pojmom 'uporaba objekta', ki ga je na temeljih teorije Melanie Klein zgradil Winnicott. Oba izhajata iz ideje, da mora posameznik v zgodnjem otroškem razvoju ali v nadomeščanju le-tega skozi terapijo razviti sposobnost uporabe zunanjega objekta/objektov (realnih staršev ali realnega terapevta) kot pomoč pri razvoju svojega ega. Vendar do tega pride šele takrat, ko klient ustrezno razreši ločitev od teh objektov kot svojih 'notranjih objektov'¹⁵. Winnicott je kot predpogoj ločitve formuliral izkušnjo uničenja vsakega notranjega objekta.

To je paradoksen proces. Uničenje objekta se bo zgodilo namreč le takrat, ko bo ta objekt v zavesti otroka kljub temu preživel in s tem postal temelj njegove sposobnosti uporabiti 'ne-jaz-objekte' kot občutja in fantazije, ki jih lahko uporabi skladno s svojimi interesi. Kar z drugimi besedami pomeni, da simbolno uničenje simbiotičnih

¹³ Citat izvira iz neobjavljenega Rankovega prispevka, ki ga je citiral Robinson (1978, 27).

¹⁴ Freudovo napačno razumevanje in obsojanje Rankovega prispevka o travmi poroda/rojstva kot nedopustne skrajšane vzročne terapije temelji na tem, da ni bil pozoren na poznejše prispevke o tem Rankovem principu. Rankova travma poroda/rojstva je bila bolj jasno predstavljena pozneje, še posebej v delu Genetska psihologija (1926), ki pa je Freud sploh ni več bral (primerjaj z Mueller, 1998).

¹⁵ Winnicott pripiše spodbudnemu okolju kot predpostavki za uspešno razrešitev ločitve večji pomen kot Rank. Za Ranka sta tako travmatska ločitev od okolja (ki jo lahko razumemo kot začetke avtonomije ter občutja ločenosti in individualnosti oziroma avtonomije – op. prevajalk) kot občutja enosti z okoljem (kar lahko razumemo kot simbiozo – opomba prevajalk) istega ranga (primerjaj z Mueller, 1998).

objektnih odnosov omogoči posamezniku pot v avtonomijo (opomba prevajalk).¹⁶

Ta prehod od notranjega objekta k objektu, ki ga lahko uporabiš¹⁷ (oziroma pri terapiji prehod od transferja v odnosu in analitika do uporabe analitika), je po Ranku jedro, ki postavlja v središče razumevanja terapije tudi časovno omejevanje. Freud si je zastavil zgolj vprašanje o 'naravnem' odmiranju ali predčasni prekinitvi analitičnega procesa, zaradi česar bi lahko narobe razumel Rankovo opredelitev termina kot »izsiljevalni ukrep« (1937: 359). Ranku osrednji fokus analitičnega procesa pomeni pacientova želja po »**znati živeti**« (v originalu: Das Leben Können) in po »**hoteti živeti**« (v originalu: Das Leben Wollen) **brez** analize.

Rankova teoretična uporaba analitične terapije ego/jaz ni osredotočena na 'krotitev' in integracijo ego tuje moči nagona z »analitično pomočjo« (Freud, 1937: 370), ampak poudarja delo na razcepljenih hotenjih, ki so v posamezniku. Ta uporaba ima radikalne posledice za razumevanje vloge analitika, ki se zrcali v zaključni fazi terapije. Na tem mestu moram nekoliko obširneje razložiti Rankov koncept terapevta kot tistega, ki pomaga ego v njegovi rasti in osvobajanju. Le tako bo razumljivo, kaj je imel Rank v mislih s sintagmo človek/terapevt kot zdravilno sredstvo v profesionalnem procesu pomoči. S tem v zvezi je Rank zapisal:

»/.../ da terapevt ne predstavlja le idealnega, aktivnega, ustvarjalnega ega (zdravo voljo),¹⁸ ampak se mora biti terapevt sposoben degradirati tudi na nivo zagovornika in predstavnika nevrotičnih tendenc, če to za klienta pomeni pot k zdravju. Kadar je terapevt sposoben do določene mere simbolizirati oba aspekta klientove osebnosti, tako pozitivnega kot negativnega, lahko vidimo, s kakšno lahkoto je klient sposoben zaključiti obravnavo. Sposoben je pustiti za sabo

¹⁶ »Subjekt takorekoč reče objektu: »Jaz sem te porušil, uničil.« In objekt izjavo sprejme. Na to subjekt reče: »Halo, objekt! Jaz sem te porušil! Jaz te ljubim! Ti si zame dragocen, ker si preživel, čeprav sem te porušil. Čeprav te ljubim, te bom v moji (nezavedni) domišljiji porušil, uničil!« To je pravzaprav pravi začetek fantazije v ljudeh.« (Winnicott, 1971: 105.)

¹⁷ Winnicottovega pojma prehodni objekt Rank še ne pozna.

¹⁸ Tu Rank namiguje na Freudov koncept analitične situacije kot pakt med identifikacijo normalnega dela ega pacienta in analitikom, pri čemer ta koncept radikalizira.

oziroma uničiti napačni del ega in se obrniti proč od starih nevrotičnih struktur.

Problem ega, ki je v končni fazi razdeljen na dve osebi - ena je analitik, ki usmerja in vodi k objektivni realnosti, ena pa je lastni jaz, ki mora postati realen in sposoben živeti, predstavlja vrhunec terapevtskega procesa. Razumevanje tega je po mojem mnenju osnovni predpogoj vsakega resničnega terapevtskega uspeha.» (Rank, 1931: 112)

Rankovega koncepta terapevtske vloge na tem mestu ne morem izčrpno obravnavati, opozorim pa lahko, da je vloga terapevta, kot jo razume Rank, tesno povezana z Winnicottovimi koncepti, kot so: uporaba objekta, zabojniki (container), potencialni prostor ... (primerjaj Winnicott, 1974). Bistvo, na katerega opozarja Rank, je, da terapevtovo čakanje na 'naravni' konec analize zaradi krotitve nagonске energije (takšna je Freudova predstava) vodi zgolj v začarani krog čakanja. »Ne glede na to, ali se simptomi ponovno pojavijo ali ne, se na zaključni stopnji klient znajde v dvomu o tem, ali je ozdravljen ali ne. Ta dvom po pravilu deli z njim tudi analitik, ki pa lahko ta dvom odstrani s podaljševanjem obravnave.« (Rank, 1931: 116.)¹⁹ Rank je na to dilemo odgovoril s spoznanjem, da objektivni kriterij za 'zdravljenje' (v smislu osvoboditve od zla) ne obstaja (1931: 116): »Zdravljenje niso neke ugotovitve, do katerih lahko pridemo, temveč je povezano s spremenjenim odnosom do samega sebe po končani obravnavi.« Pri tem dodaja, da obstaja:

»/.../ kriterij za končanje obravnave. Časovno ustrezen zaključek obravnave je ključno terapevtsko sredstvo. Pravi terapevtski dejavnik je osvoboditev ustvarjalnih tendenc v klientu in dopuščanje udejanjanja teh tendenc v ustvarjanju, preoblikovanju in končnem uničenju terapevtske situacije, ki predstavlja klientov lasten ego – tudi bolni nevrotični del ega. To pa je uresničljivo samo, če je klientu vse od začetka obravnave prepuščena in dovoljena vloga aktivnega ustvarjalnega Ega/jaza. Tako ob koncu terapije ne more reagirati drugače kot prav.« (1931: 116.)

¹⁹ Rank je ironično poročal o svojem klientu, ki se je ob koncu obravnave prepričeval, da »sploh ni bil analiziran, saj bi se sicer moral nenehno spraševati, ali je ozdravljen ali ne« (1931: 116) .

Zaradi obsežnosti Rankovega dela lahko na tem mestu predstavim le njegovo temeljno stališče, in ne podrobnosti njegove tehnike dela in njegovega razumevanja nevrotičnih motenj. Tudi na povezavo s psihoanalitično svetovalno pedagogiko, ki dopušča 'uporabo sebe' (Müller, 1996, 1998; Koerner, Koerner - Ludwig, 1997), lahko na tem mestu le opozorim.

Nadaljujem z mislimi in delom Jessie Taft, ki je razširila Rankovo izhodišče, da daje terapevt v procesu terapevtskega dela samega sebe 'v uporabo' v splošno teorijo intervencij,²⁰ ki vključujejo tudi pedagoško in socialnopedagoško polje obravnave, čeprav, tako kot Rank, sama govori predvsem o teoriji terapevtske obravnave.

Terapija in socialnopedagoško delo kot poklica, kjer strokovnjak dopušča 'uporabo sebe'

Argumentacija Taftove se ne osredotoča samo na omejitve Freudove psihoanalize, ampak poskuša vanjo vnesti element, ki ga je Wimmer poimenoval kot **jedro pedagoškega**, Taftova pa ga je določila kot jedro razumevanja terapije za socialnopedagoško polje obravnave.²¹ Taftova piše, da v angleščini ni primerne besede za označitev aktivnosti, ki se dogaja v procesu terapije, in da je prav tako. Terapijo opredeli kot nekaj, kar »ne more nikomur nič narediti« (1932: 3). Terapija je potekajoč proces, v njem se opazuje, mogoče razume in spodbuja, a je ne moremo uporabiti (can not be applied).

²⁰ Taftova je že pred srečanjem s psihoanalizo Otta Ranka razvijala naslednja področja dela: terapija otrok oziroma child guidance« projekt gibanja za duševno zdravje in iz tega razvito področje psihiatričnega socialnega dela, namestitvev nepreskrbljenih in zlorabljenih otrok, družinsko svetovanje ter izgradnja Philadelphijske šole socialnega dela s pomočjo prijateljice Virginie Robinson. Funkcionalni koncept te šole je predstavljal alternativo takrat prevladujočemu diagnostičnemu in na ameriško psihoanalizo orientiranemu 'case worku'. Gre za edino 'šolo', ki priznava vpliv Otta Ranka (Robinson, 1962; Lieberman, 1997).

²¹ Osrednje besedilo Taftove na to témo je njen prispevek v Philadelphiji maja 1932 z naslovom *Elementi časa v terapiji mentalne higiene, ki so uporabni za socialno delo s primerom*. Objavljen je bil v American Journal of Orthopsychiatry, Vol. 3 No. 1, januar 1933 z naslovom *Element časa v terapiji*. V istem letu je bil prispevek objavljen tudi kot uvodno poglavje v dveh študijah primera otroške terapije (Taft, J.: *The Dynamics of Therapy in a Controlled Relationship*, Macmillan, New York, 1933). Avtor citira po novi izdaji (1973) *Dinamike terapije Virginie Robinson iz leta 1962*.

Taftova opozarja na grško korenino besede terapija, ki je izpeljana iz besede **terapevt**, kar pomeni **sluga** (poudarili prevajalki). Angleški glagol, ki ustreza terapiji, je 'to wait' – nekoga počakati. Ta 'čakajoči' značaj terapevtske dejavnosti je pogojen s tem, da je terapija nekaj, kar je na neki način in do neke mere povezano z nečim zdravilnim. Hkrati je terapija tudi nekaj, kar moramo s poštenim in pogumnim opazovanjem videti, doživeti in razumeti kot tisto, kar leži zunaj našega nadzora. Pomoč naj bi bila po mnenju Taftove odvisna od tega, koliko si drugi dovoli pomagati.

Taftova (prav tam) opozarja na dve stvari. Na pozicijo klienta/učenca, ki pomoč sprejme ali odkloni. Če jo odkloni, gre za nezmožnost drugega /terapevta/pedagoga/... »da mi pomaga, če mu jaz tega ne dovolim«. In opozori na izkušnjo tistega, ki pomaga, bodisi v vlogi zaskrbljenih staršev, besnih učiteljev ali obupanih partnerjev, ki se izraža v naslednjem stavku: »Pomagam jim lahko samo, če so me sposobni uporabiti/izkoristiti.« (1932: 4.)

Pomoč za sposobnost dajanja 'samega sebe v uporabo' dobi strokovnjak s tem, ko ne prevzema ponujene vloge rešitelja (1932: 5), in vsi, ki so potrebni pomoči, se z vsemi sredstvi borijo proti temu, da bi postali od tistega, ki jim pomaga, odvisni. Tudi mladi prestopniki se z vsemi sredstvi borijo za pravico do pomoči brez žalitev in brez posledične odvisnosti od starejših/učiteljev. To bi lahko parafrazirali s stavkom: Operi mi kožuh, a pazi, da me ne zmočiš. V njem je skrita resnica o človekovi temeljni drži v primeru spreminjanja. Terapevtovo čakanje na spremembo pomeni znati preživeti s klientovim »ohranjanjem meja in razlik« (primerjaj s 1932: 6) in biti kljub temu »pripravljen na to, da si uporabljen«.

Taftova glagol *uprabiti* (to use) razume strogo v smislu Rankovega oziroma Winnicottovega razumevanja glagola uporabljati in pustiti se uporabljati. To se kaže v tem, da priznanja nemoči ne razume v resignirajočem smislu, temveč kot temelj strokovne kompetentnosti in samoodgovornosti. Taftova je zapisala:

»Nimam nobenega drugega nadzora razen odkritosti mojega razumevanja težav, za katere posameznik išče pomoč, mojega spoštovanja njegove moči, tudi tiste negativno izražene. In sprejetja moje funkcije kot osebe, ki pomaga in ne kot osebe, ki vlada. Če je moje prepričanje resnično in nastane na podlagi čustvene izkušnje ter je tako globoko, da se ga ne da podreti, potem vsaj nisem ovira osebi, ki potrebuje pomoč, a se boji dominantnosti.« (1932: 5.)

Tako kot pri Ranku tudi pri Taftovi najdemo nekatere lastnosti, ki nakazujejo držo 'spretnosti pasivnosti' terapevta, da ne bi bil ovira klientovi rasti. Ta drža je hkrati podpora za aktivno vlogo klienta v tem procesu.

Lastnosti te drže so: vzdrževanje nenadzora, sposobnost, da nisi ovira na poti aktivnega delovanja klienta, iz izkušenj pridobljena neomajnost in jasno vztrajanje, pomoč egu tudi takrat, kadar klient negativno izraža svojo moč, sposobnost, da tveganju klienta ne primešamo svojega (dodatnega) strahu (added fear) (prav tam). Meni, da je terapevtova funkcija povezana z veliko aktivnostjo, ki pa je predvsem aktivnost pozornosti, identifikacije, razumevanja. Združena mora biti predvsem z ohranjanjem in upoštevanjem ter spoštovanjem svojih in klientovih meja in razlik (1932: 5).

Ključ za kompetentno zaznavanje in zavedanje te funkcije je po mnenju Taftove razumevanje uporabe omejenega časa v terapevtskem procesu.

Uporaba časa

Za ponazoritev povezanosti med konceptom 'uporabe časa' Taftove in Rankovim konceptom 'podaljšane zadnje ure' se Müller dotakne razumevanja socialnopedagoške študije primera (case work). Rank je zagovarjal idejo uporabe časovne omejitve v smislu operacionalizacije principa realnosti, in sicer v smislu sistematičnega konfrontiranja terapevtskega procesa z njegovim lastnim koncem. To naj bi klientu pomagalo okrepiti njegovo sposobnost konstruktivne uporabe preostalega terapevtskega časa.

Taftova je posplošila Rankovo idejo in definirala profesionalno pomoč (terapevtsko ali katero drugo) kot mojstrsko ravnanje s procesom in funkcijo pomoči. Pojem proces razume enako kot Rank, pojem funkcija pa nasloni na tradicijo ameriškega pragmatizma in ga opredeli kot pojem za spoštovanje meja in danosti individualne obravnave, ki prav s tem odpira nove možnosti.²²

Pojem funkcija Taftovi in Robinsonovi ter njunima strokovnima šolama služi za natančnejšo opredelitev razlik med socialnim delom in terapijo.

²² Izčrpno govori o tem Taftova, 1937.

Na področju socialnega dela se predstavlja princip realnosti kot funkcija zadovoljevanja nujnih materialnih potreb, ne da bi pri tem prekoračili meje teh funkcij. Gre torej za zagotavljanje življenjskega prostora nepreskrbljenim in zlorabljenim otrokom in omogočanje rehabilitacije mladostnikom, ki so zagrešili kaznivo dejanje, itd. Naloga strokovnjaka je, da navedene funkcije priredi tako, da jih bo klient lahko uporabil in doživel kot podporo svojemu realnemu življenju. Taftova to ponazarja s principom vodenja – child guidance – (1932) in s principom družinsko delo – family case work –, torej z dvema področjema, ki ju danes imenujemo vzgojno svetovanje in/ali družinsko svetovanje, terapija (Taft, 1944).²³

V socialnem delu je, v nasprotju s terapijo, čas za čakanje na to, da ugotovimo, kaj klient potrebuje, želi in zmore sprejeti kot pomoč, še bolj omejen kot v terapiji. Na tem področju strokovnjak še pogosteje izkusi trpljenje in nemoč uporabnika, hkrati pa se sooča tudi z omejenimi resursi.²⁴

Zaradi tega je po mnenju Taftove pomen kratkega, a intenzivnega stika (v originalu: short contact) na socialnem in pedagoškem področju nemalokrat odločilno vprašanje. S tem se radikalizira vprašanje o terapevtskem delu v socialnem delu. Manj ko je časa, krajše ko je časovno obdobje, v katerem moramo intervenirati, bolj velja:

»/.../ karkoli se dogaja med strokovnjakom in klientom ter je terapevtske narave, mora biti do določene stopnje prisotno v enem samem stiku, če naj bi bilo res prisotno. Če ni terapevtskega razumevanja in uporabe prvega stika/pogovora s posameznikom, potem ne bo pomagalo tudi več enako nekvalitetnih razgovorov. V enem pogovoru si mora strokovnjak vzeti »tisto uro časa« zgolj in le za konkretnega posameznika. (poudarili prevajalki). Kasneje ni možnosti

²³ Robert M. Gomberg, na čigar študije se Taftova v tem besedilu navezuje (Gomberg, 1944), je bil konec tridesetih let prejšnjega stoletja docent Pennsylvanijske šole za socialno delo. Od petdesetih let do smrti leta 1959 je spadal med pionirje, ki so v Palo Alto in New Yorku razvijali družinsko terapevtsko šolo.

²⁴ Potreba po terapiji se v socialnopedagoškem polju po navadi obravnava kot prezahteven ukrep, ki presega delovno zmogljivost 'normalnega' socialnega pedagoga/socialnega delavca, za Taftovo pa velja ravno obratno: 'case work' kot proces obravnave je zahtevnejši ukrep kot terapija.

in časa za raziskovanje preteklosti ali prihodnosti. V tistem trenutku je strokovnjak pomoč in zdravilo; ne more pobegniti pred lastno odgovornostjo – ne do klienta, ampak do samega sebe in do svoje vloge v situaciji.» (1932: 11.)

Strokovnjakova odvisnost v tem procesu pomeni tudi odvisnost od načina, kako bo klient uporabil čas, ki mu ga je strokovnjak namenil. Klient lahko pride prepozno, se na srečanju ne sprosti, pušča odprto, ali bo v naslednjem trenutku izkoristil svojo pravico in vstal ter odšel. Edina možnost nadzora, ki jo ima strokovnjak v tem procesu, je njegov samonadzor, ki ima dvojni pomen:

- kot samoobvladovalno dojetje dogovorjenega časa – **čas za klienta**, ki ga ima klient pravico uporabiti po svojih lastnih merilih,
- kot čas **samega sebi odgovornega terapevta**, ki vse elemente, tudi tiste, ki na videz predstavljajo pomanjkljivost, slabost ali hibo terapije, spremeni v čas terapevtske obravnave.

Taftova (prav tam) to razumevanje obširno ilustrira s primeri iz njene prakse terapije/vodenja otrok. Prav ona je pokazala, da imajo otroci v terapiji drugačno predstavo o smiselni porabi časa kot terapevti. Zaradi tega si lahko terapevtski proces predstavljamo kot proces opazovanja in hkrati proces pogajanja o porabi časa – seveda tudi o porabi virov, ki jih ponuja terapevtski prostor. Klientovo trenutno porabo časa ne smemo skrčiti zgolj na moralni postulat: Začeti tam, kjer je klient!

Njegovo razumevanje uporabe časa terapevt/vzgojitelj uporabi kot analitični inštrument in kot refleksijo klientovih konfliktov.²⁵ Način uporabe časa namreč služi kot projekcijska ploskev notranjega bistva človeka (primerjaj 1932: 14):

»Način uporabe časa predstavlja posameznikov notranji

²⁵ Taftova govori o porabi časa podobno, kot to počnejo sodobne psihoanalitično-pedagoške diskusije. Govori o okvirjih analitične oziroma pedagoške situacije (Koerner, 1996; Becker, 1996) in odsvetuje 'bojevanje' proti klientu, ki ima kljub dogovoru pravico npr. izpuščanja in raztegovanja časovnih terminov (Taft, 1932: 167), medtem ko je funkcija terapije ohranjanje okvirov/upoštevanje terminov (Koerner). Poraba časa oziroma ravnanje z okvirji se tu pojavlja v takšni funkciji, kot jo imajo za Freuda proste asociacije, ki analitično produktivno delujejo takrat, kadar jih klienti ne zadržujejo v sebi. Seveda pa pri Taftovi in pri sodobnejših diskusijah ne gre za pravilo produkcije nezavednega 'materiala', temveč za pravila strukturiranja interakcije.

psihološki konflikt. Zdravilno je že samo dejstvo, da smo čas in njegovo omejitev sposobni sprejeti, kajti s tem sprejmemo oziroma se soočimo tudi s konfliktnostjo svojega ega in nasprotujočimi se impulzi, ki nas obvladujejo. Sprejeti čas pomeni sprejeti samega sebe, svoj ego in življenje z vsemi neizogibnimi napakami in omejitvami. Kar pa ne pomeni pasivne resignacije, temveč pripravljenost delati, živeti in ustvarjati kot smrtnik znotraj omejene končnosti.»

Na tem mestu ni dovolj prostora, da bi navajal vse primere, ki jih je v svoji knjigi v zvezi z terapevtsko uporabo 'uporabe časa' navajala Taftova in ki izvirajo s področja njenega dela z vodenjem otrok in svetovanju družinam. Pred sklepom bi se namreč rad vrnil k začetku – k vprašanju o jedru pedagoške profesionalnosti.

Nadzor časa in avtonomija klienta

Kako vprašanje o nadzoru časa ob hkratni avtonomiji klienta rešuje pedagoška (in terapevtska) obravnava, če vemo, da se lahko zgodijo/dogodijo le tiste spremembe, ki jih je zmožen doseči klient? Kakor smo uvodoma navajali Wimmerja (1996: 425), ki pravi: »Strokovnjakovi nameni nujno propadejo, saj tisto, kar on želi, lahko uresniči le drugi (vzgjajani, klient)«. A vendar mora ostati strokovna obravnava obvladljiva in pod nadzorom. Rešitev, ki jo ponuja najprej Rank in še jasneje Taftova, je prav v opazovanju in razumevanju dojemanja interakcijskega partnerja/klienta, vzgajanega z vidika uporabe časa v pedagoški oziroma terapevtski situaciji. S tem je opredeljeno področje, kjer je uspešno terapevtsko ravnanje povezano z ravnanjem z nevednostjo. Rešitev problema strokovnjakov ni v tem, da morajo natančno določiti, katera vednost/znanje, ki je na razpolago, je v posameznem primeru koristna oziroma spodbudna za razvoj klientove avtonomije v življenjski praksi ter kaj od tega lahko uporabimo v konkretni situaciji. Profesionalizacija profilov, o katerih v prispevku govorimo – negotovost terapevtov in socialnih pedagogov/delavcev, ki je stalna spremljevalka njihovega dela, le malo zreducira. Negotovost prej zmanjša njihova intuicija in takt.

Raven strokovne predelave negotovosti, s katero se soočamo v teh poklicih, je omejena. Strokovnjak ne more vedeti, kako bo posamezen

klient odreagiraj na njegovo pomoč, ki mu jo nudi po svojih najboljših močeh. Ne ve, kako bo klient 'uporabil' njegovo vedenje ali materialno pomoč in ali bo to sploh storil. Bolj ko dopuščamo možnost, da je ta 'moč uporabljanja' – tako kot strokovna ponudba – omejena z razumnim krmiljenjem in hkrati obvladana z nezavednimi močmi, trdnejše je naše vedenje. **Jedro profesionalnosti je sposobnost, da negotovosti ne poskušamo 'nadigrati' ali manipulativno in nasilno odstraniti, temveč da jo znamo uporabiti kot izvir spoznanj.** (S krepko pisavo poudarili prevajalki.)

Ta koncept je tesno povezan s sodobnim razumevanjem psihoanalize, kjer kontratransfer ni več razumljen kot posledica pomanjkljive analitične kompetence v terapevtskem procesu, temveč kot odločilni izvir terapevtovih spoznanj (primerjaj z Devereux, 1967). Takšno razumevanje hkrati predpostavlja sposobnost terapevta, da zaznava in predela svoje lastne strahove in tudi strahove klienta, ki pa jih razume kot klientove in nanje gleda z razumevajoče distance – ekscentrične točke gledanja – ekscentričnega stališča (Körner, 1996).

V Rankovih in Taftovih konceptih pomeni ekscentrično stališče opazovanje uporabe časa in hkrati obrambo njegovih meja. Taftova meni, da profesionalna situacija ne dopušča časa za skrivanje 'za materialom', za brezplodnost transfernih in kontratransfernih reakcij, kar izčrpava preostali čas. Osredotočenost strokovnjaka na samonadzor, da se ne skriva pred klientom in njegova lastna poraba časa so ključni tako v procesih terapije kot vzgoje/socialnopedagoškega dela. Potemtakem naj bi bilo ravnanje z nevednostjo sposobnost, da v vsakem trenutku odgovarjamo za lastno uporabo časa, ki ga dajemo na razpolago klientu, Hkrati pa je to tudi sposobnost prepoznati, da mora biti način uporabe tega časa avtonomna odločitev, ki je prepuščena klientu.²⁶

Napetost zaradi različnega pojmovanja časa s strani strokovnjaka in klienta/vzgajanega je treba doživljati kot 'prehodni objekt'

²⁶ Odgovornost za čas ni poljubna. Za Taftovo in njen koncept dela na področju socialne pedagogike sta nujna **pogoja** poklicna režija in uporaba časa, ki mu ga za klienta daje na razpolago institucija. Uporaba časa še vedno ostaja tako v rokah klienta kot prostovoljne identifikacije strokovnjaka s časovno politiko institucije. Čas je in mora biti omejena realnost za oba partnerja v profesionalni diadi. Čas kot darilo nekoga, ki lahko čaka, da se ga drugi nauči uporabljati, pa predpostavlja tudi meje tega darila (primerjaj Taft, 1937).

(Winnicott). To je nekaj, kar v teh procesih dopušča projektivno identifikacijo, kar klientu omogoči, da 'v sebi uničuje' prehodni objekt (terapevta/vzgojitelja) ter oboje 'psihološko preživi' in se osamosvoji. Čas je v obeh procesih – terapevtskih in vzgojnih situacijah – nekaj, kar ima jasne konture in meje. Čas je del realnosti, del resničnosti, uporaben del resničnosti, ki vabi h konstruktivni uporabi.

Za pedagoge in socialne pedagoge lahko iz tega razberemo sklep: kdor toži, da otroci/učenci nočejo delati tistega, kar naj bi delali, kdor kot pedagog doživlja, da mu takšni leni in z dolgočasni mladostniki kradejo čas, ta ni dorasel dejanskemu pedagoškemu izzivu.

Literatura²⁷

Becker, St. (Hrsg.): Rahmen, Setting, Therapeutisches Milieu. Giessen 1996

Cornbe, A., Helsper, W. (Hrsg.): Pädagogische Professionalität. Frankfurt /M. 1996

Devereux, G.: Angst und Methode in den Verhaltenswissenschaften (1967). München 1973

Ferenczi, S., Rank, O.: Entwicklungsziele der Psychoanalyse. Leipzig, Wien, Zürich 1924

Freud, S.: Die endliche und die unendliche Analyse (1937). In: Freud, S. Studienausgabe Ergänzungsband: Schriften zur Behandlungstechnik. Frankfurt/M. 1975, S. 351-40

Freud, S.: Herabsetzung, Symptom und Angst (1926). In: Freud, S. Studienausgabe Bd. VI 227-308 Frankfurt/M. 1971

Gilderneister, R., Robert, G.: „Ich gehe da von einem bestimmten Fall aus.“ Professionalisierung und Fallbezug in der sozialen Arbeit. In: Jakob, G., Wensierski, J. V., (Hrsg.): Rekonstruktive Sozialpädagogik. Weinheim 1997, S. 23-38

Gomberg, R.: The Specific Nature of Family Case Work (1944). In: Taft, J. (Hrsg.) A Functional Approach to Family Case Work. a.a.O., S.111-147

²⁷ Seznam literature je preskeniran iz originalnega avtorjevega tipkopisa in je zato v tem članku izjemoma urejen po standardih, ki odstopajo od pravil navajanja literature v reviji Socialna pedagogika.

Haan, G. de 1998: Die Zeit in padagogischen Zusarnnenhangen. (Vortragsrnanuskript)

Körner, J., Körner -Ludwig, Ch.: Psychoanalytische Sozialpadagogik. Freiburg i.B. 1997

Körner, J.: Zurn Verhältnis padagogischen und therapeutischen Handelns. Cornbe/Helsper a.a.O, 1996, S. 780-809

Kramer, R.: "The 'Bad Mother' Freud Has Never Seen": Otto Rank and the Birth of Object-Relations Theory. Manuskript. Washington D.C. 1995

Krebs, H., Muller, B.: Rahrnen und Setting. In: Datler, W. (Hrsg.): Jahrbuch Psychoanalytische padagogik 10, Giessen. 1998

Lieberman, J. E.: Acts of Will. The Life and Work of Otto Rank New York. 1985

Deutsch: Otto Rank Leben und Werk.Aus dem Amerikanischen ubers. von A. Pott (mit aktual isiertem Vorwort). Gießen. 1997

Luders, Ch.: Zeit, Subjektivitaet, Bildung. Die Bedeutung der Zeitbegriffs fur die Padagogik. Weinheim u. Basel. 1995

Luhmann, N.: Schorr, K.E. (Hrsg.): Zwischen Intransparenz und Verstehen. Fragen an die Padagogik. Frankfurt/M. 1986

Menaker, E.: Separation, Will, and Creativity. Northvale, N.J. 1996

Mitchell, St.: ReLational Concepts in psychoanalysis. An Integration: Cambridge, Mass, London. 1988

Mueller, B.: Jugendliche brauchen Erwachsene: In: Brenner,G., Hafeneger, B. (Hrsg): Padagogik mit Jugendlichen. Weinheim u. Munchen. 1996, S. 22-29

Mueller, B.: Ueber Otto Rank als Psychoanalytiker nach seinem Bruch mit Freud, die Anfange der Objektbeziehungstheorie und D.W. Winnicott. In: Psychosozial Heft, Giessen 1998

Oevermann, U.: Theoretische Skizze einer revidieren Theorie professionalisierten Handelns. In: Combe/Helsper, a.a.O. 1996, S. 70-182

Olk, Th.: Abschied vom Experten, Weinheim u. Munchen. 1986

Rank, O.: Das Trauma der Geburt und seine Bedeutung fur die Psychoanalyse. Leipzig, Wien, Zurich 1924. Neuauflage: Giessen. 1998

Rank, O.: Grundz-uge einer Genetischen Psychologie Bd. 1, Leipzig u, Wien. 1927

Rank, O: Technik der Psychoanalyse Bd. 1: Die Analytische Situation (1926). Bd. II: Die Analytische Reaktion (1929) Bd.III: Die Analyse des Analytikers (1931). Leipzig u. Wien. 1926-1931

Robinson, V.: The Development of a Professional Self. Selected Writings AMS Press, New York. 1978

Schütze, F.: Kognitive Anforderungen an das Adressatendilemma in der professionellen Fallanalyse der Sozialarbeit. In: Jakob, G., Wensierski, J.v., Rekonstruktive Sozialpadagogik. Weinheim und Muenchen.1997, S. 39-60

Schutze, F.: Sozialarbeit als "bescheidene" Profession" In: Dewe, B.u.a. (Hrsg.): Erziehen als Profession. Opladen. 1992, S. 132 -170

Taft, J. (Hrsg.): A Functional Approach to Family Case Work. Univ. of Pennsylvania Press, Philadelphia. 1944

Taft, J. : The Relation of Function to Process in Social Case Work. In: Journal of Social Work Process Bd. 1.. Univ. of Philadelphia Press: Philadelphia. 1937, S. 1-18

Taft, J.: The Time Element in Thearapy (1932). In: The American Journal of Orthopsychiatry III, Jan 1933. Und in: Taft, J.: The Dynamics of Therapy in a Controlled Relationship, Macmillan, New York. 1933, S. 5-23 (zit nach Neuausgabe hrsg. von V. Robinson, New York 1962 (Reprint 1973)

Taft, J.: The Woman Movement from the Point of View of Social Consciousness (Diss Univ. of Chicago) Chicago. 1915

Wimmer, M.: Zerfall des Allgemeinen - Wiederkehr des Singularen. Padagogische Professionalität und der Wert des Wissens. In: Combe, A., Helsper, a.a.O. Frankfurt/M. 1996, S. 404-447

Winnicott, D.W.: Vom Spiel zur Kreativität (1971),: Stuttgart 1974 7.Aufl. 1993

Prevod: Maja Bubik in Alenka Kobolt